

Social utblick

Birger Stark

Är verkligen privat omsorg alltid bättre än samhällets?

Under senare tid har man alltmer diskuterat möjligheten att driva en god omsorg med personal som är anställd av samhället. Det har framskyttat en motsättning mellan att ge god omsorg, i dess djupt mänskliga innebörd och att göra detta som anställd av samhällets vårdorgan. Mer eller mindre provocativa rubriker har formulerats, mer eller mindre aförlistiska meningar har uttryckt detta. Arbetslivscentrum har utgivit en skrift "Kärlek på arbetstid" kring detta tema. Sekreteriatet för framtidsstudier har i ärendet barnomsorg skrivit att det är "risk att vi får ett språk kring barns behov som föräldrar och andra intresserade amatörer inte förstår". Begrepp som "betald medmänniska" präglas med en antydning om omöjligheten att fungera som sådan.

Debatten är viktig och angelägen. Men den riskerar att komma fel beträffande slutsatser om inte analysen av bakgrundsfaktorer och utvecklingslinjer fördjupas. Varför har vi hamnat i en situation där samhället fått ta över alltmer av omsorgsinsatsen? Man behöver inte gå så många år tillbaka i tiden för att se hur enskilda och grupper, med olika former av omsorgsbehov, misshandlades både av enskilda organisationer och samhället! Förakt, nedvärdering och inhumanitet var vad sådana människor mötte från sin omgivning. Skulle de ha någon hjälp skulle den vara knapp och ges i förödmjukande former. Det var den enskildes eget fel att han behövde hjälp och ej klarade sig själv. Begrepp som solidaritet mellan enskilda och grupper var inte känt i dessa sammanhang, den människosyn som låg bakom sättet att möta dessa människor var inte präglad av någon insikt om att de kunde ha ett eget värde. Reaktionen mot denna behandling av människor blev de första ansatserna till en aktiv socialpolitik, där utjämning av ekonomiska resurser betonades och rätten till vård och omsorg gjordes beroende av behov och ej ekonomi eller samhällsställning.

Hur många människor har inte farit illa, förtryckts, i det samhälle som, med en term ur en aktuell debatt, präglades av amatörism och personligt ansvar.

När man följer denna debatt förvånas man återigen hur förenklad den blir och hur man underlåter att lära av tidigare erfarenheter. Historielösheten blir även i denna del en risk och leder till så våldsam utslag i den pendelrörelse som man över en längre period kan se i sättet att möta dessa problem. Och denna förenkling, dessa rop på egenansvar, grannskapsansvar, organisationsansvar m. m. blir särskilt farliga i en tid då inte minst ekonomiska förhållanden i samhället ger jordmån för en uttunning av samhällsansvaret och en ökad privatisering av omsorgen! I debatten kan jag inte finna några metoder för att så där alldeles enkelt vidga ansvaret för varandra, ett ansvar som med respekt för människovärde och integritet går in och ger stöd och omsorg, ofta över långa tider, till enskilda och grupper i personligt och socialt besvärliga situationer. Det är alltför förenklat att genom hurtfriska tillrop tro sig lösa dessa svårigheter. Eller att genom beslut om ett ansvar för andra ålägga enskilda eller organisationer att klara detta.

Den utveckling som är på gång, präglad av ökad förståelse för nödvändigheten av en yrkesmässigt förankrad god omsorg, bedriven utifrån klart formulerade socialpolitiska mål, och i samverkan med enskilda och grupper av människor är alltför värdefull för att den skall riskera att försvåras av den ofta ytliga debatt som finns i dag. Det finns ett klart samband mellan samhällets ansvar, enskildas ansvar och rättigheter, och detta samband kan klargöras och fördjupas ytterligare. Socialtjänstlagens förmedling av människosyn och arbetssätt i portalparagrafen där ansvaret för socialtjänsten att samverka med olika organisationer betonas där dess uppgift att utifrån ett personligt ansvar medverka till att "utveckla och stärka enskildas resurser och förutsättningar att leva ett självständigt liv" blir en viktig avstamp för att finna den nödvändiga avvägning mellan amatörism och professionalism i människovården som vi behöver för att den skall bli bättre! Men återigen, denna utveckling befrämjas sannerligen ej av förenkling av problemen och försköning av en svunnen tids omsorg.